

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र
माननीय न्यायाधीश श्री अनिल कुमार सिन्हा
फैसला

०७४-CR-०४७५

मुद्दा:- कर्तव्य ज्यान

जिल्ला गुल्मी अमरपुर गा.वि.स. वडा नं. २ घर भई हाल जिल्ला
कारागार कार्यालय अर्घाखाँचीमा कैदमा रहेका फुर्से भन्ने टिकाराम पुनरावेदक
कुमाल-----१ प्रतिवादी

विरुद्ध

राधिका कुमालको जाहेरीले नेपाल सरकार-----१ प्रत्यर्थी
वादी

सुरु तहमा फैसला गर्ने:- माननीय जिल्ला न्यायाधीश केशवप्रसाद वास्तोला
अर्घाखाँची जिल्ला अदालत।

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद भण्डारी
माननीय न्यायाधीश श्री शकुन्तला घिमिरे
उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलास

न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा १० बमोजिम साधकको रोहमा दर्ता भै यसै
अदालतको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ।

हामी कामको खोजीमा घरबाट जिल्ला अर्घाखाँची केरुङ्गा गा.वि.स. वडा नं. ४ मा
करिब २ वर्ष देखि बस्दै आएका थियौं। यस्तैमा मिति २०७२।११।१८ गते बेलुका
श्रीमान कुखुराको मासु लिन भनी हटिया बजारतर्फ जानु भएकोमा अबेलासम्म फर्की
नआएपछि खोजी गर्न जाँदा फेला नपरेको हुँदा म डेरामा फर्किई आई सुति भोली पल्ट
बिहानैबाट खोजी गर्दा हरिकला खनालको खाली रहेको थारो घरको आँटीमा मृत
अवस्थामा पतिको शव फेला परेको र अघिल्लो दिन बेलुका पतिका साथमा एउटै गाउका

फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाल र सुनौली कुमालसँग रक्सी लिई गएका भन्ने थाहा पाएकी र मेरो पतिसँग पहिला देखी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालको झगडा भईरहेको कारण निज फुर्सेले सुनौली कुमालको सहयोग लिई दुवै जना विपक्षीहरूले मेरो पति सुभाष भन्ने जितबहादुर कुमाललाई कुटपिट गरी घाँटी समेत कसी च्यापी कर्तव्य गरी मारेका हुँदा कानून बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको राधिका कुमालको जाहेरी दरखास्त ।

जितबहादुर कुमालको शव जिल्ला अर्घाखाची केरुङ्गा गा.वि.स. वडा नं. ४ धनमुढा स्थित हरिकला खनालको घरको बार्दली आँटीमा घोप्टो अवस्थामा नाक मुखबाट रगत बगी सुकेको, अनुहार सुन्निएको, घाँटीको रुद्रघण्टी वरपर छाला खोस्रिएको निलडाम रहेको, घटनास्थलमा संघर्षका चिन्हहरू रहेको भन्ने समेत ब्यहोराको लाशजाँच प्रकृति मुचुल्का ।

मृतक जितबहादुर कुमाल मेरो जेठो बुबाको छोरा दाजु हुन । निजहरूको आर्थिक अवस्था कमजोर भएकाले रोजगारीको लागी अर्घाखाँची जिल्लाको केरुङ्गामा बस्दै आएको अवस्थामा मिति २०७२।११।१९ गते बिहान भाउजुले, फुर्सेले दाजुलाई कुटपिट गरी मारेको भनी खबर गरेपछि उक्त स्थानमा गई बुझ्दा जाहेरवाली दाजु र फुर्सेको बीचमा झगडा हुँदै आएको र उक्त १८ गते बेलुका मासु लिन भनी पसलतर्फ गएका दाजुलाई बाटोमा फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाल र सुनौली कुमालले कुटपिट गरी दाजुलाई कर्तव्य गरी मारी उक्त स्थानबाट भागेका हुँदा कारवाही होस भन्ने समेत ब्यहोराको पदमबहादुर कुमालको घटना विवरण कागज ।

मृतक सुभाष भन्ने जितबहादुर कुमालको CAUSE OF DEATH मा Death due to Asphyxia strangulation भनि signs of struggle present. Patterned abrasion on neck. Haemorrhage on subcutaneous tissue and strap muscles of neck. fracture of thyroid cartilage and cervical spine भन्ने समेत ब्यहोराको शव परीक्षण प्रतिवेदन ।

म रोजगारीको लागी श्रीमती सहित भारतमा बस्दा श्रीमतीको पर-पुरुषसँग सम्बन्ध रहेपछि म घर गाउँमा आई बस्दा करिब ३ वर्ष अगाडी देखी गाउँकै सुनौली कुमाल भन्ने महिलासँग शारीरिक सम्बन्ध रहदै आएको थियो । म कामको खोजीमा २०७२ साल मंसिर देखी केरुङ्गा स्थितमा आई बस्दा मृतक लगायत गाउँका अन्य मानिसहरूसँग

चिनजान, भेटघाट हुने र बेलाबखत निज सुनौलीसंग फोन सम्पर्क हुने गर्दथ्यो । सुनौलीसंग फोन सम्पर्क हुदा अर्घाखाँचीको अर्घातोष देउरालीमा आई काम गरी बसेको भनेपछि निजलाई मैले काम खोजी दिउँला भनी बोलाई हरिकला खनालको केरुङ्गा गा.वि.स. वडा नं. ४ धनमुढा स्थित थारो घरमा राखेको थिएँ । फागुन १८ गते दिनभरी काम गरी बेलुका भेट भई संगै खाने बस्ने भनी सल्लाह भई म रक्सी खाई बेलुका हरिकला खनालको उक्त थारो घरमा जाँदा सुनौली कुमाल र सुभाष भन्ने जित बहादुर कुमाल थारो घरको भित्र बसी रक्सी खाईरहेको अवस्थामा म पुगे पछि सुभाषले तँ किन आएको भनी मसंग झगडा गरी मेरो मोवाइल खोस्यो । मैले निजको टर्च लाईट खोसी फ्याँकी फुटाली दिएपछि मैले मोवाइल माग्दा नदिई मेरो घाँटी समाते पछि मैले पनि निजको घाँटी समाई तानातान लुछालुछ हुँदा निज सुभाष अचेत भई भुईँमा ढलेपछि निजलाई मैले ८/१० पटक लात्ती मुक्काले शरीरको विभिन्न ठाउँमा हानी दुवै हातको जोडबलले घाँटी च्यापी थिचि अब मर्यो होला भन्ने सोँची उक्त रात सुनौलीसंग सोही थारो घरको भित्र कोठामा सुति बिहान उज्यालो भएपछि सुनौलीलाई लिई भागी गएको हुँ । उक्त वारदातको बखत सुनौली कुमाल समेत सोही स्थानमा थिईन भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालले अनुसन्धान अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

मेरो आमा बुबाको मन्जुरीले गाउँकै केटासँग विवाह गरेकोमा निजले समेत झुण्डिई आत्महत्या गरेपछि सेते कुमालको छोरा भिम बहादुर कुमालसंग विवाह गरी हाल बर्ष ४ को छोरा रहेको छ । पति पत्नी भई विभिन्न स्थानमा गई मजदुरी गरी बस्दै आएका थियौँ । पछिल्लो समयमा घरमा छुट्टी भित्र भई पति कामको लागी पोखरा जानु भएको हुँदा देवर रमेश कुमालसँग म अर्घाखाँचीको देउराली भन्ने स्थानमा आई मजदुरी गरी बसेको थिएँ । करिब ८/१० दिन काम गरी देवर पोखरा जानु भएको हुँदा मैले केरुङ्गा तिरका मानिसहरूसँग सम्पर्क गर्दा फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालसँग भेट भई निजले काम खोजी दिन्छु भनी बोलाएपछि म केरुङ्गा आई निजसँग बसेको थिएँ । फागुन १८ गते आफ्नो काममा गई बेलुका भेट भई संगै खाने बस्ने सल्लाह भएको थियो । दिउँसो ४ बजेतिर बजारमा फुर्सेसँग भेट भई म होटलमा खाना बनाउन लगाउँछु, तिमी पछि आउ भनी गएकोमा म साँझ उक्त होटलमा जाँदा फुर्सेलाई नदेखेपछि पसल अगाडि बसेको अवस्थामा जाहेरवालीको श्रीमान उक्त पसलमा आएको देखी फुर्सेले बोलाएकोले

त्यहा जाँदा तल थारोमा मैले झोला राखेको छु जाउँ भन्दा जाहेरवालीको श्रीमानले रक्सी, चाउमिन लगायतका खाने कुरा लिई गएको हुँदा उक्त थारो घरमा गई बसी खाँदै थियौं। बेलुका ७ बजेतिर टिकाराम उक्त स्थानमा आई ढोका हान्दै कराउन थालेपछि हातपात भई लछारपछार भयो । मृतकले फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालको मोवाईल खोस्यो भने टिकारामले मृतकको टर्च लाईट खोसी फुटालि दिए । टिकारामले मृतकलाई घाँटीमा च्यापी भुईँमा लडाई हात मुक्का लात्ताले मृतकको शरीरको विभिन्न ठाउँमा हानी मृतक अचेत भएपछि अब मर्यो होला भनी छाडी सोही थारोको कोठामा म र टिकाराम सुति भोलीपल्ट बिहानै भागी गएका हौं । टिकारामसँग मेरो यौन सम्बन्ध समेत रही आएको र म अरु पुरुषसँग हिँडेमा रिस गर्ने गर्दथ्यो । मृतक र टिकाराम लड्दा मैले नलड नहान सम्म भनेको हुँ । मैले मृतकलाई कुटपिट गरेको होईन, मलाई पनि रक्सी लागेकोले छुट्याउन सकिन भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी सुनौली कुमालले अनुसन्धान अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

विगत ८/९ महिना देखी मैले अमराई स्थितमा खाजा नास्ताको होटल पसल सञ्चालन गर्दै आएको छु । ३/४ महिना देखी गुल्मी जिल्ला तिरबाट आएका कुमाल थरका महिला पुरुषहरु समेत मेरो पसलमा आउने गर्दथे । निजहरु मध्ये सुभाष र फुर्से नाम गरेका व्यक्तिहरु बढी मात्रामा आउने र सोफि रक्सी किनी घरमा लैजाने गर्दथे । यस्तैमा मिति २०७२।११।१८ गते बेलुका ६.३० बजेतिर सुभाष भन्ने जीतवहादुर कुमाल मेरो पसलमा आई ४ बोत्तल सोफि रक्सी लिई गएका थिए, १९ गते बिहान फुर्से मेरो पसलमा आई बुबा बिरामी पर्नु भएछ भनी मसँग पाँचसय मागी लिई गएका हुन। पछि बुझ्दा हरिकला खनालको खाली थारोमा निज फुर्से र सुनौली कुमालले सुभाष भन्ने जीतवहादुर कुमाललाई कुटपिट गरी मारी दुवै जना भागी गएका रहेछन। मृतकले उक्त दिन लगेको रक्सी खाने क्रममा निजहरुबीच झगडा भई कुटपिट गरी मृतकलाई मारेको हुनु पर्दछ। प्रतिवादीहरुलाई कानून बमोजिम कारबाही होस भन्ने समेत ब्यहोराको होटलवाला ऋषिराम पराजुलीको घटना विवरण कागज ।

घरबाट करिब ४०/५० मिटर माथिको थारो घर खाली अवस्थामा रहेको थियो। यस्तैमा मिति २०७२।११।१९ गते दिउँसो मेरो छोरा बारीमा घाँस काट्न जादाँ उक्त खाली थारो घरको आँटी दलानमा मानिस बेहोस अवस्थामा देखी हारगुहार गरी मानिस

बोलाउदा हामी समेत गई बुझ्दा निज पुरुषलाई मृत अवस्थामा देखेको हो । निज मृतक गुल्मी जिल्लाबाट मजदुरी गर्न भनी केरुङ्गामा आई बसेका सुभाष भन्ने जीतबहादुर कुमाल रहेछन । घटनाक्रम बुझ्दा मृतकको श्रीमतीको फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालसँग रिसईबि रहेको, अघिल्लो दिन देखि नै मृतक घरमा नगएको, फुर्से कुमाल समेत घरबाट पछि गाउँतर्फ जान्छु भनी गएको हुँदा निजै फुर्से कुमालले नै मारेको हुनु पर्छ । मेरो स्वीकृत बेगर उक्त खाली थारो घरमा गई बसी मानिस हत्या गर्ने सम्मको कार्य गर्ने निज प्रतिवादीहरुलाई कानून बमोजिम कारबाही होस भन्ने समेत ब्यहोराको हरिकला खनालको घटना विवरण कागज ।

हामी आफ्नो घर गाउँबाट रोजगारीको लागी ससुराली गाउँ अर्घाखाँची केरुङ्गा स्थितमा मजदुरी गर्दै बस्दै आएका छौं । निज प्रतिवादीहरुसँग बेला बखत भेट भएपनि हामी आफ्नै सुरले काम गर्ने गर्दथ्यौं । यस्तैमा हरिकला खनालको थारो घरमा मिति २०७२।११।१९ गते सुभाष भन्ने जित बहादुर कुमालको शव फेला परेपछि बुझ्दा निज सुभाष र फुर्सेका बीचमा पहिला पनि झगडा भएको कारणबाटै रिसईबि राखी उक्त साँझ रक्सी खाने क्रममा विवाद भई कुटपिट हुँदा फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाल र सुनौली कुमालले सुभाष भन्ने जीतबहादुर कुमाललाई कुटपिट गरी घाँटी च्यापी थिची कर्तव्य गरी मारे मराएका हुन भन्ने समेत ब्यहोराको प्रेमबहादुर मुखिया र रमेश कुमालले पृथक पृथक तर एकै मिलानमा खुलाई लेखाई दिएको घटना विवरण कागज ।

जाहेरी दरखास्त, लाशजाँच प्रकृति मुचुल्का, प्रतिवादीहरु फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाल र सुनौली कुमालको सावित्री बयान, शव परीक्षण प्रतिवेदन, अनुसन्धानको सिलसिलामा बुझिएका मानिसहरुले खुलाई लेखाई दिएको घटना विवरण कागज समेतका मिसिल संलग्न कागजातहरुबाट मिति २०७२।११।१८ गते बेलुका पक्राउ प्रतिवादीहरु फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाल र सुनौली कुमालले जाहेरवालाको श्रीमान सुभाष भन्ने जितबहादुर कुमाललाई जिल्ला अर्घाखाँची केरुङ्गा गा.वि.स. वडा नं. ४ धनमुढा स्थित हरिकला खनालको खाली थारोमा लात्ती मुक्काले शरीरको विभिन्न ठाउँमा कुटपिट गरी दुवै हातको जोडबलले घाँटी च्यापी थिचि कर्तव्य गरी मारेको वारदात स-प्रमाण स्थापित हुन आएको हुँदा यी प्रतीवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालले मृतकलाई मार्ने मनसाय राखी ८/१० पटक लात्ती मुक्काले शरीरको विभिन्न ठाउँमा हानि दुवै हातको जोडबलले घाँटी च्यापी

थिचि मारेको आपराधिक कार्यबाट शारीरिक र मानसिक तत्वको विद्यमानता, वारदातको श्रृङखलाबाट प्रष्ट भएकाले निज प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालले गरेको उल्लेखित कार्य मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. निषेधित तथा १३(३) नं. ले परिभाषित कसुरजन्य अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई सोहि ऐनको १३(३) नं. बमोजिम हदै सम्मको कारवाही हुन र अर्का प्रतिवादी सुनौली कुमाल वारदात घटनास्थलमा मिति २०७२।११।१८ गते बेलुका उपस्थित रहेकी, मृतकसँग सँगै बसी चाउमिन लगायतका खाने कुरा र रक्सी सेवन गरेको समयमा प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालले सोही स्थानको थारोमा आई मृतकसँग झगडा एवं कुटपिट गरी घाँटीमा च्यापी अचेत भई भुईँमा ढलाइ लडाइ हात, मुक्का र लात्ताले मृतकको शरीरको विभिन्न ठाउँमा हान्दा समेत यी प्रतिवादीले कुनै प्रकारको प्रतिकार नगरेको, छुट्याउने एवं हारगुहार समेतको प्रयास नगरेको, पहिला देखि नै फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालसँग प्रेम सम्बन्ध रहेको भन्ने देखिएको, घटनास्थल थारो बाहिर लास र यी प्रतिवादी र अर्का प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमालसँग थारो भित्र त्यस रात सुती भोली पल्ट गएको, अर्को दिन समेत कसैलाई खबर नगरी बिहानै भागी गएको तथ्य एवं वारदात घटनाक्रमबाट मृतक सुभाष भन्ने जित बहादुर कुमाललाई मार्न संयोग पारी दिएको प्रष्ट देखिन आएकोले निज प्रतिवादी सुनौली कुमालले गरेको उल्लेखित कार्य मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७(२) नं. बमोजिमको कसुर अपराध हुँदा सोही ऐनको १७(२) नं. बमोजिम हदै सम्मको सजाय गरी पाउँ भन्ने समेतको अभियोग माग दावी ।

म मिति २०७२।११।१६ गते अर्घाखाँची जिल्लाको केरुङ्गा गा.वि.स. मा कामको शिलशिलामा आएकी थिएँ । मिति २०७२।११।१८ गतेका दिन मैले हरिकला खनालको थारोमा राखेको झोला लिन भनि उक्त स्थानतर्फ जाँदै गर्दा बाटोमा जितबहादुर कुमालसँग भेट भई निज जितबहादुरले झोलामा चाउमिन रक्सीका बोतलहरु लिई आउनु भएको रहेछ । म र निज जितबहादुर भई उक्त हरिकला खनालको थारोमा बसी चाउमिन र रक्सी खाँदै थियौँ । एक्कासी टिकाराम कुमाल उक्त स्थानमा आई जितबहादुरको लाईट खोसे । निज जितबहादुरले टिकाराम कुमालसँग लाईट माग्ने र टिकारामले जित बहादुरसँग मोबाईल माग्ने गरी निज दुवैजना एक आपसमा झगडा गर्न लागे । दुवै जनाले एक अर्काको घाँटी च्याप्ने काम गरे । मैले दुवै जनालाई छुट्याउन

सकिन । मलाई रक्सी लागेको थियो । निज टिकाराम कुमालले हानेको चोट पिडाकै कारण जितबहादुर कुमालको मृत्यु भएको हो । निजले हानेको मैले प्रत्यक्ष देखेकी थिएँ। निज सह-प्रतिवादी टिकारामले मलाई उक्त कुरा कसैसँग भनेमा मारिदिन्छु भन्ने धम्की दिएका कारण मैले सो कुरा कसैसँग नभनी उक्त मिति २०७२।११।१८ गते रातभर सोही थारोमा सुती अर्कोदिन निज टिकाराम र म सो स्थानबाट डाँडा कटेरी गाउँतर्फ गएका हौं भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी सुनौली कुमालले अदालतमा गरेको बयान ।

मिति २०७२।११।१८ गते भन्दा १०/१२ दिन अगाडि म अर्घाखाँची जिल्लाको केरुङ्गा गा.वि.स. स्थित धनमुडा भन्ने ठाउँमा काम खोज्दै आएको थिएँ। उक्त केरुङ्गा गा.वि.स. स्थित धनमुडा भन्ने ठाउँमा मैले भैंसी बाध्ने घर बनाउने काम प्राप्त गरी १० दिनसम्म काठ बोक्ने, ढुङ्गा उक्काउने लगायतका कामहरू गरेँ। सबै जना साथीहरू केरुङ्गाका थिए । गुल्मीबाट म एकलै आएको थिएँ । मिति २०७२।११।१६ गतेका दिन सो ठाउँमा सह-प्रतिवादी सुनौली कुमाल समेत आएकी थिईन । मिति २०७२।११।१८ गते साँझ अं. ५ बजेको समयमा निज जितबहादुर कुमालसँग भेट भयो। मैले निजसँग मेरो मोबाईल मागें। निजले मेरो मोबाईल नदिई आफै मेरो घाटीमा समात्यो। निजले मेरो घाँटीमा समातेको हुँदा मलाई रिस उठी निजलाई हातले २ झापट हानेको हुँ। निजलाई कहाँ कहाँ लाग्न पुग्यो मलाई थाहा भएन। निज जितबहादुरले अत्यधिक मात्रामा रक्सी सेवन गरेको थियो। निज सुनौली कुमाल समेत हामीहरूसँगै थिईन, अरु कोही पनि थिएन। निज सुनौली कुमालले मलाई निज जितबहादुरलाई नहान भनि भनेकी थिईन। सुनौली कुमालले जितबहादुरलाई हानेकी होईनन्। मैले निज जितबहादुरलाई २ झापट हान्दा निज जितबहादुर भुईँमा ढलेका हुन। निज भुईँमा ढलेपछि म सो ठाउँबाट भागेर काम गर्ने ठाउँमा गएको हुँ। मैले हानेकै चोटपिडाका कारण निज जितबहादुरको मृत्यु भएको हुनु पर्दछ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी टिकाराम कुमालले अदालतमा गरेको बयान ।

मिति २०७२।११।१८ गतेका दिन बेलुकी म मेरो डेरा गरी बसेको घरमा थिएँ। सोही बेला अं. ६ बजेतिर बेलुकी मेरो श्रीमान मृतक जित बहादुर मासु लिन भनि करिब १ घण्टाको दूरीमा पर्ने गाउँमा जानु भएको थियो। उक्त रात करिब ८ बजेतिर

पनि मेरो श्रीमान नआए पछि म उहाँको खोजीमा हिँडे। म जाँदा जाँदै गाउँको १ होटलवाला अमराई बस्ने ऋषिराम पराजुलीको पसलमा पुगेँ। त्यहाँ गई सोध्दा होटलवालाले भर्खरै ५ मिनेट जति भयो रक्सी लिएर तिम्रो श्रीमान गए भनि भन्नु भयो। उक्त होटलमा मेलै प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाललाई रक्सी खाँदै गरेको अवस्थामा देखेकी हुँ। त्यसपछि मेरो श्रीमान अर्को बाटो जानु भयो भनि म त्यहाँबाट हिँडे अनि घरमा गएँ, घरमा जाँदा मेरो श्रीमान त्यहाँ हुनु हुँदैनथ्यो। त्यसपछि बेलुकी करिब ५ बजेतिर घरबेटी आमाको छोराले घटना भने पछि थाहा भएको हो। त्यसपछि म लगायत गाउँका मानिसहरु प्रहरी भई घटनास्थल अमराई भन्दा तल एउटा थारोमा मृत्यु भएको भनेकोमा मलाई जान दिएनन्। लास माथि बाटोमा ल्याएपछि प्रहरीले सन्धिखर्क जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा ल्याउनु भएको हो। यसरी मेरो पतिको मृत्यु हुनुमा यी प्रतिवादीहरु टिकाराम कुमाल र सुनौलीले नै मारेका हुन किनकी घटनाको २/३ दिन अगाडि सुनौली त्यही गाउँमा आई बसेकी र मेरो पतिले त्यसैसँग विवाह गर्छु भनि भन्दै गाउँलेसँग हिँडेका र अर्का प्रतिवादी टिकारामले मेरो पतिसँग मृत्यु हुनु भन्दा २/३ दिन अगाडि तेरी श्रीमती होटलमा आएको बेलामा म सँधै छोडन घर जान्छु भनि भनेका रहेछन र त्यो कुरा मलाई मेरा पतिले भन्नु भएको थियो। घटना घटेपछि शंकाको आधारमा मैले यी प्रतिवादीहरुलाई भन्दाखेरी प्रहरीले खोजी गर्दा तुरुन्तै ती दुवैजना भागेका थिए। यसरी यी प्रतिवादीहरुले नै मेरो श्रीमानको कर्तव्य गरी हत्या गरेका हुन। यिनीहरुलाई कानून बमोजिम सजाय हुनुपर्दछ भन्ने समेत ब्यहोराको जाहेरवाला राधिका कुमालले गरेको बकपत्र।

मिति २०७२।११।१९ गते बिहान खाना खाई उक्त जग्गामा गई भैंसीलाई घाँस काटन भनि मेरो छोरा तिलक जाँदा सोही थारे घरमा एउटा मानिस सुतेको देखेछन। यहाँ को आएर सुतेको रहेछ भनि नजिक गएर छोराले बोलाई हेर्दा गुल्मी घर भनि अर्घाखाँची केरुङ्गामा काम गर्ने क्रममा बस्दै आएका सुवास कुमाललाई देखेछन र बोलाउँदा नबोलेपछि मेरो छोराले गाउँमा छिमेकीलाई खबर गरी गाउँ घरका सबै छिमेकीहरु गई हेरी प्रहरी चौकी बल्कोटमा खबर गरेका हुन। मृतक आफ्नी श्रीमती र छोरा छोरी समेत केरुङ्गामा डेरा गरी बस्ने र काम गर्ने गर्दथे। त्यो घटना थाहा पाएपछि त्यहाँ गएकी हुन। प्रहरी चौकी बल्कोटका प्रहरीसँग जाहेरवालाले यिनै प्रतिवादीहरुले मेरो

पतिलाई मारेका हुन। यिनलेसँगै रक्सी लिएर गएका थिए भनि भनेको मैले सुनेकी थिएँ। यसरी मेरो मन्जुरी बिना मेरो जग्गा थारोमा गएर अरुको हत्या गरी मार्ने बस्ने खाने यी प्रतिवादीलाई सजाय हुनु पर्दछ भन्ने समेत ब्यहोराको घटना विवरण कागज गर्ने हरिकला खनालले गरेको बकपत्र।

यी प्रतिवादी टिकाराम कुमालले पूर्व रिसईवी लिई मृतकलाई घाँटी थिची च्यापी लात्ती मुक्काले हिक्राई कर्तव्य गरी मारेको र निजको सो कसुर अपराध मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. निषेधित तथा १३(३) नं. परिभाषित कसुरजन्य अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादी टिकाराम कुमाललाई अभियोग माग दावी बमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३ को देहाय ३ नं. बमोजिम सर्वस्व सहित जन्म कैद हुने ठहर्छ। अर्का प्रतिवादी सुनौली कुमालको हकमा विचार गर्दा अभियोग मागदावीमा मृतकलाई मार्ने संयोग पारी दिएको भनी मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७ को देहाय २ नं. बमोजिम सजाय हुन मागदावी लिईएको देखिएको भएतापनि निजले प्रतिवादी टिकाराम कुमालसँग मत सल्लाहमा पसी मार्ने ठाउँमा गई अरु केही नगरी हेरी रही मृतकको हत्या भई सकेपछि समेत प्रतिवादी टिकारामसँगै सोही स्थानमा सुती भोलीपल्ट साथै त्यहाँबाट हिँडेको मतलबी देखिँदा निज सुनौली कुमालले गरेको सो कसुर अपराध मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १७ को देहाय ३ नं. बमोजिमको कसुर अपराध हुँदा निजलाई सोही ज्यान सम्बन्धी महलको १७ को देहाय ३ नं. बमोजिम एक वर्ष कैद हुने ठहरछ भन्ने समेतको सुरु अर्घाखाँची जिल्ला अदालतको मिति २०७३।३।८ को फैसला।

प्रतिवादी फुर्सै भन्ने टिकाराम कुमाललाई सर्वस्व सहित जन्मकैद हुने ठहर भएको र निज प्रतिवादीले पुनरावेदन गर्ने म्याद समाप्त भएकोले साधक जाँचको लागि मिसिल पठाईएको भन्ने समेतको अर्घाखाँची जिल्ला अदालतको च.नं. १०१५ मिति २०७३/११/२७ को पत्रसाथ सकल मिसिल प्राप्त भै साधक दर्ता भै कारवाही चल्दै आएको।

प्रतिवादीको पुनरावेदन गर्ने म्याद समाप्त भैसकेकोले निजले न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा १०(४) बमोजिमको निवेदन दिने हो होईन ? सोधी पठाउनु भनी यस अदालतबाट भएको आदेशानुसार पत्राचार हुँदा मृतकलाई मार्नु पर्ने पूर्व रिस इवी नरहेको र तत्काल उठेको रिस थाम्न नसकी हान्दा निज मर्न गएकोले मलाई मुलुकी ऐन, ज्यान

सम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिम सजाय गर्नु पर्नेमा सो नगरी ऐ. १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्व सहित जन्मकैदको सजाय गर्ने ठहर्‍याएको सुरु फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी गरी ऐ. को १४ नं. बमोजिम सजाय गरी इन्साफ पाउँ भन्ने समेतको ब्यहोरा उल्लेख गरेको पुनरावेदन सरहको निवेदन कारागार कार्यालय अर्घाखाँची मार्फत प्राप्त हुन आएको।

मृतक र प्रतिवादी बीच विगतमा रिसझवीको जरिया नभएको र मारु पर्ने सम्मको कारण नदेखिएको अवस्थामा सर्वस्व सहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरी सुरु अदालतबाट भएको फैसला घटनाको प्रकृति समेतका सन्दर्भमा विचारणीय देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.व. २०२ नं. को प्रयोजनार्थ उच्च सरकारी वकील कार्यालय, बुटवललाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार गरी पेश गर्नु भन्ने समेतको मिति २०७४/१/१९ मा यस अदालतबाट भएको आदेश।

प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाल उपर अभियोग दावी बमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ र १३(३) नं. को कसूर कायम गरी सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम प्रतिवादीलाई सर्वस्व सहित जन्म कैद गरी साधक जाहेर भएको सुरु फैसला अन्यथा देखिएन। तसर्थ प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाललाई सर्वस्व सहित जन्म कैद गरी साधक जाहेर गर्दै सुरु अर्घाखाँची जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।३।८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा साधक समेतको रोहबाट सदर हुने ठहर्छ भन्ने ब्यहोराको उच्च अदालत तुलसीपुर बुटवल इजलासको मिति २०७४।१।२९ को फैसला।

मैले अनुसन्धान अधिकृत समक्ष तथा अदालतमा बयान गर्दा अर्की प्रतिवादी सुनौली कुमाल र मृतक जितबहादुर कुमाल थारो घरमा बसी मादक पदार्थ समेतका खानेकुरा खाई रहेको अवस्थामा म प्रतिवादी टिकाराम कुमाल उक्त स्थानमा जाँदा मृतक जित बहादुरले मेरो मोवाइल खोसेकोले सोही कारणबाट मृतक र म बीच झगडा भई हानाहान भएकोमा तत्काल उत्पन्न रिसको आवेगमा हामीहरु बीच झगडा भई मृतकको मृत्यु भएको हो। यस मुद्दामा अर्की प्रतिवादी र प्रत्यर्थी सुनौली कुमालको बयान कागज अनुसार पनि के स्पष्ट हुन्छ भने मृतक र म बीच सुनियोजित नभई मृतकले मेरो मोवाइल खोसी मलाई झगडाको लागि उक्साउने काम गरी हामी दुवै बीच हानाहान मुक्का मुक्की भएको हो।

सो घटनामा मृतक र मेरो बराबर संलग्नता थियो। मैले निज मृतकलाई कर्तव्य गरी मार्ने मनसाय राखी हानेको नभई प्रतिरक्षाको क्रममा मेरो प्रहारबाट सो घटना घटेको हो। प्रस्तुत मुद्दामा मृतकलाई मार्नुपर्ने पूर्व रिसइवी समेत नदेखिँदा तत्काल उठेको रिसमा मानिस मर्न गएकोमा मलाई मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलको १४ नं. अनुसार सजाय गर्नुपर्नेमा सो नगरी ऐ. को १३(३) बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैदको सजाय गर्ने गरी भएको उच्च अदालत तुल्सीपुर, बुटवल इजलासको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा सो फैसला उल्टी गरी न्याय दिलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीको २०७४।८।३ को पुनरावेदन ।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीका तर्फबाट उपस्थित विद्वान वैतनिक कानून व्यवसायी अधिवक्ता श्री देवी रेग्मीले यी प्रतिवादीले मृतकलाई मार्नु पर्नेसम्मको कुनै कारण पनि नभएको, मृतकलाई मार्ने पूर्व योजना र मनसाय पनि नभएको, मृतकलाई मार्नका लागि कुनै धारिलो हतियार र जोखिमी वा अन्य कुनै त्यस्तो हतियार प्रयोग गरेको भन्ने कुरा कहिँकतैबाट खुल्न नआएको नदेखिएको, मृतक र प्रतिवादी बीच भनाभन हुँदा तत्काल उठेको रिसबाट लात मुक्काले हानेको चोटबाट मृतकको मृत्यु भएको हुँदा निजलाई मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धीको १३(३) नं. बमोजिम सजाय नभै ऐ. को १४ नं. बमोजिम सजाय हुनु पर्ने हुँदा ऐ. १३(३) नं. बमोजिम सजाय हुने गरी गरेको फैसला अन्यायपूर्ण हुँदा सो फैसला उल्टी गरी न्याय दिलाई पाउँ भनी गर्नु भएको वहस समेत सुनियो। अब उच्च अदालतको फैसला मिलेको छ वा छैन भन्ने सम्बन्धमा नै निर्णय गर्नुपर्ने हुन आयो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादीहरू फुर्सै भन्ने टिकाराम कुमालले जाहेरवालाको श्रीमान सुभाष भन्ने जितबहादुर कुमाललाई लात्ति मुक्काले शरीरको विभिन्न ठाउँमा कुटपिट गरी दुवै हातले घाँटी च्यापी थिची कर्तव्य गरी मारेकोले निज प्रतिवादी फुर्सै भन्ने टिकाराम कुमाललाई मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम र अर्का प्रतिवादी सुनौली कुमाल वारदातस्थलमा मौजुद रही छुट्याउने एवं हारगुहार समेतको प्रयास नगरेको एवं वारदात घटनाक्रमबाट मृतकलाई मार्न संयोग पारी दिएको देखिएकोले निज प्रतिवादी सुनौली कुमाललाई ऐ. ऐनको १७(२) नं. बमोजिम हदैसम्मको सजाय गरिपाउँ भन्ने समेतको मुख्य अभियोग माग दावी रहेको देखिन्छ।

प्रतिवादी टिकाराम कुमालले पूर्व रिसइवी लिई मृतकलाई घाँटी थिची च्यापी लात्ती र मुक्काले हिक्राई कर्तव्य गरी मारेको देखिएकोले निज प्रतिवादी टिकाराम कुमाललाई अभियोग दावी बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद हुने ठहर्छ र अर्का प्रतिवादी सुनौली कुमालको हकमा निजले प्रतिवादी टिकाराम कुमालसँग मत सल्लाहमा माने ठाउँमा गई केही नगरी हेरी मृतकको हत्या भई सकेपछि समेत प्रतिवादी टिकाराम सँगै सोही स्थानमा सुती भोलिपल्ट साथै त्यहाँबाट हिडेको मतलबी देखिँदा निज सुनौली कुमाललाई एक वर्ष कैद हुने ठहराई शुरु अर्घाखाँची जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको देखिन्छ।

शुरु फैसला साधक जाँचको लागि उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासमा पठाएकोमा साधकको रोहमा दर्ता भै अदालतको आदेशले न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा १४(४) बमोजिम प्रतिवादी टिकाराम कुमालले पुनरावेदन सरहको निवेदन दायर गरेकोमा बुटवल इजलासबाट शुरु फैसला नै सदर गर्ने गरी भएको फैसला उपर चित्त नबुझाई प्रतिवादीको यस अदालतमा पुनरावेदन परेको देखियो।

प्रतिवादी टिकाराम कुमालले अधिकार प्राप्त अधिकारी तथा अदालत समक्ष बयान गर्दा मृतक सुभाष भन्ने जितबहादुर कुमाल र सुनौली कुमाल हरिकला खनालको थारो घर भित्र बसी रक्सी खाइरहेको अवस्थामा म पुगेपछि मृतकले तँ किन आएको भनी मसँग झगडा गरी मेरो मोवाइल खोस्यो। मैले निजको टर्च लाईट खोसी फ्याँकी फुटाली दिएको र मैले मोवाइल माग्दा नदिई मेरो घाँटी समाते पछि मैले पनि निजको घाँटी समाई तानातान लुछालुछ हुँदा निज मृतक अचेत भई भुईँमा ढले पछि निजलाई मैले ८/१० पटक लात्ती मुक्काले शरीरको विभिन्न ठाउँमा हानी दुवै हातको जोडबलले घाँटी च्यापी थिची अब मन्यो होला भन्ने सोची उक्त रात सुनौलीलाई लिई भागी गएको हुँ भनी बयान गरेको देखिन्छ।

अर्का प्रतिवादी सुनौली कुमालले अनुसन्धान अधिकारी र अदालतको बयानमा मृतक र म थारो घर भित्र बसी रक्सी र चाउमिन खाँदै गरेको अवस्थामा प्रतिवादी टिकारामले ढोका हान्दै कराउन थालेपछि मृतकसँग हातपात भई लछारपछार भयो। मृतकले प्रतिवादी टिकारामको मोवाइल खोस्यो भने टिकारामले मृतकको टर्च लाईट खोसी फुटाली दिएको र प्रतिवादी टिकारामले मृतकलाई घाँटीमा च्यापी भुईँमा लडाई हात मुक्का लात्ताले मृतकको शरीरको विभिन्न ठाउँमा हानी मृतक अचेत भएपछि अब मन्यो

होला भनी छाडी सोही थारो घरको कोठामा प्रतिवादी टिकाराम र म सुती भोलिपल्ट विहानै भागी गएका हौं। प्रतिवादी टिकारामसँग मेरो यौन सम्बन्ध समेत रही आएको थियो। निजले म अरु पुरुषसँग हिडेकोमा रिस गर्ने गर्दथ्यो। सो वारदातमा मृतक र प्रतिवादी टिकाराम लड्दा मैले नलड नहानसम्म भनेको हुँ। मैले मृतकलाई कुटपिट गरेको होइन मलाई पनि रक्सी लागेकोले झगडा छुट्याउन सकिन भनी बयान गरेको देखिन्छ।

मृतकको लाश जाँच मुचुल्कामा घोटो अवस्थामा रहेको लाशको नाक मुखबाट रगत बगी सुकेको, अनुहार सुन्निएको, घाँटीको रुद्र घण्टी वरपर छाला खोसिएको निलडाम रहेको भन्ने उल्लेख भएको तथा शव परिक्षण प्रतिवेदनमा हेर्दा मृत्युको कारणमा "Death due to Asphyxia due to strangulation" Opinion मा Sings of struggle present, Patterned abrasion on neck, Haemorrhage on subcutaneous tissue and strap muscles of neck. fracture of thyroid cartilage and cervical spine भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ।

वारदातको प्रकृति र परिवेशलाई मध्यनजर गर्दा प्रतिवादी मध्येकी सुनौली कुमालसँग मृतक र प्रतिवादी टिकाराम कुमाल दुवैको सम्बन्ध रहेको देखिन्छ। प्रतिवादी टिकाराम कुमालले प्रतिवादी सुनौली कुमाल अरु केटाहरुसँग हिडेको देखेमा रिस गर्ने गर्दथ्यो भनी स्वयं सुनौली कुमालले अदालतको बयानमा उल्लेख गरेको देखिन्छ। वारदातको दिन पनि मृतक र प्रतिवादी सुनौली कुमालसँगै बसी रक्सी सेवन गरी रहेको अवस्थामा मृतक र प्रतिवादी बीच विवाद भै मोवाइल खोसाखोस भएको र टर्च लाईट समेत फुटाली दिएको कारणबाट मृतक र प्रतिवादी बीच तानातान हुँदा प्रतिवादीले मृतक माथि कुटपिट गरेको कुरामा प्रतिवादी सावित रहेको देखिन्छ।

मैले गरेको कसुर आवेश प्रेरित भएबाट मलाई ज्यान सम्बन्धीको महलको १३ नं. बमोजिम हुने नभै १४ नं. अनुसार सजाय हुनु पर्ने जिकिर पुनरावेदकको रहेको सन्दर्भमा विवेचना गर्दा ज्यान सम्बन्धीको महलको १४ नं. मा निम्नानुसारको कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ:- "ज्यान मार्नाको मनसाय रहेनछ, ज्यान लिनुपर्नेसम्मको इत्ती पनि रहेनछ, लुकी चोरीकन हानेको पनि रहेनछ, उसै मौकामा उठेको कुनै कुरामा रीस थाम्न नसकी जोखिमी हतियारले हानेको वा विष खुवाएकोमा बाहेक साधारण लाठा, ढुंगा, लात मुक्का

इत्यादी हान्दा सोही चोट पीरले ऐनका म्याद भित्र ज्यान मेरेमा दश वर्ष कैद गर्नुपर्छ" । ज्यान सम्बन्धी महलको उपरोक्त १४ नं. को कानूनी प्रावधानको विवेचना गर्दा उक्त प्रावधान मनसाय प्रेरित हत्यासँग सम्बन्धित नभै आवेश प्रेरित हत्यासँग सम्बन्धित रहेको देखियो । आवेश प्रेरित हत्या हुन ज्यान मार्ने मनसाय तत्वको अभाव हुन्छ भने ज्यान मार्नेसम्मको इवि समेत रहेको हुँदैन । साथै लुकी चोरीकन हानेको हुनु हुँदैन भने साधारण लाठा, ढुंगा, लात मुक्का आदिले हानेको अवस्थामा मात्र यो प्रावधान आकर्षित हुन सक्दछ । विष खुवाएको र जोखिमी हतियारले प्रहार गरी हत्या गरेको कसूरमा पनि उक्त १४ नं. आकर्षित हुन सक्दैन । तत्काल उठेको रिस थाम्न नसकी हानेको अवस्था भएको मृत्युको हकमा प्रस्तुत कानूनी प्रावधान आकर्षित हुने देखियो । प्रस्तुत वारदातको प्रकृति हेर्दा तत्काल उठेको रिसको कारण कुटपीट भएपनि मृतकको घाँटी थिचिएको कारण निजको मृत्यु भएको तथ्य शव परिक्षण प्रतिवेदनबाट स्पष्ट भएको पाइन्छ । घाँटीमा थिचिएको कारणबाट मृत्यु भएको देखिँदा यी प्रतिवादीको कार्य मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलको १४ नं. आकर्षित नभै ऐ. को १३(३) नं. आकर्षित हुने देखिँदा प्रतिवादी फुर्सै भन्ने टिकाराम कुमाललाई अभियोग माग दावी बमोजिम मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद हुने ठहराएको शुरु अर्घाखाँची जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहराएको उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासको फैसला मिलेकै देखियो ।

सजायको सम्बन्धमा विचार गर्दा यी प्रतिवादीले अधिकार प्राप्त अधिकारी एवं अदालत समक्ष बयान गर्दा प्रतिवादी सुनौली कुमाल र मृतक सँगै बसी रक्सी खाई रहेको घर कोठमा म पुग्दा मृतकसँग मेरो झगडा भयो, निज मृतकले मेरो मोवाइल खोसेपछि निजको घाँटी समाई तानातान हुँदा मृतक अचेत भई ढलेपछि मैले ८/१० पटक लात्ति मुक्काले हानेको चोटबाट निजको मृत्यु भएको हो भनी बयान गरेको देखिन्छ । सो बयानलाई अन्यथा हो भनी पुष्टि भएको अवस्था पनि देखिएन । मृतकको मृत्यु प्रतिवादीकै कुटपीटबाट भएकोमा विवाद नदेखिए पनि मार्ने मनसाय प्रतिवादीको थियो की भन्ने सन्दर्भमा हेर्दा मनसाय तत्वको विद्यमानताको मापन निजले गरेको कार्यको आधारमा हुन सक्ने विषय रहेको देखिन्छ । मृतकले प्रतिवादीको मोवाइल खोसेको निहुँमा भएको

कुटपिटको कारणबाट निजको मृत्यु भएको, मार्ने पूर्व योजना र मनसाय प्रतिवादीमा रहेको नदेखिएको अवस्था समेतले सजाय निर्धारणमा अहं भूमिका खेल्ने देखिन्छ।

उल्लेखित तथ्य र परिस्थितिहरूको आधारमा प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाललाई ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद गर्दा इन्साफको रोहमा चर्को पर्न जाने देखिएकोले प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन अ.बं. १८८ नं. बमोजिम १०(दश) वर्ष सजाय गर्दा कसूरको अनुपातमा सजायको मात्रा पुग्ने नै देखिँदा निज प्रतिवादीलाई १०(दश) वर्ष मात्र कैद हुने ठहर्छ। अरुमा तपसील बमोजिम गर्नु।

तपसिल

माथि इन्साफ खण्डमा लेखिए बमोजिम प्रतिवादी फुर्से भन्ने टिकाराम कुमाललाई ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद गर्दा इन्साफको रोहमा सजाय चर्को पर्न जाने देखिएकोले मुलुकी ऐन अ.बं. १८८ नं. बमोजिम १०(दश) वर्ष मात्र कैद सजाय हुने ठहरी फैसला भएकोले सो अनुरूपको लगत राखी फैसला कार्यान्वयन गर्नु भनी शुरु अर्घाखाँची जिल्ला अदालतमा लेखी पठाउनु-----१
फैसलाको जानकारी प्रतिवादीलाई दिनु -----२
प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु -----३

प्रधान न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: ज्ञानेन्द्र इटेनी

कम्प्युटर टाइप गर्ने: रामशरण तिमिल्सिना

ईति सम्बत् २०७५ साल कार्तिक ११ गते रोज १ मा शुभम् ----- ।